

Az alátelepítésekről

JÉROME RENÉ, OEF — HALÁSZ LÁSZLÓ, OT

Az erdőgazdaságokban az új, felemelt termelői árrendszer évről évre jelentős eredményjavulást hoz a fahasználati ágazaton azáltal, hogy a kitermelt összes fatömegben belül emelkedik a fajlagosan magasabb termelési értéket képviselő iparifa hányada. Az erdőművelési ágazatban ugyanakkor a kormányzatunk által juttatott beruházási és felújítási hitelkeretek felhasználására erdőgazdaságaink kevesebb gondot fordítanak. Az erdőtelepítési és fásítási munkák kivitelezésének finanszírozását 1960-ban az állami beruházási hitelkeretnek közel 10%-a biztosítja, s az erdőgazdaságoknak az egyszerű újratemelés tartós fenntartására irányuló felújítási tevékenysége az összes népgazdasági felújítási hitelkeretnek közel 30%-át köti le a vágásfelújítási, ápolási és tisztítási munkák elvégzésére. Az erdőgazdasági termelés ugyanakkor a nemzeti jövedelemnek — az egy év alatt előállított új értéknek — képzéséhez még 10%-kal sem járul hozzá. Az erdőművelési gazdálkodás terén ezért már az új gazdasági év kezdetével olyan új, műszakilag és pénzügyileg zárt elszámolási rendszert kell kialakítani, amely az egyes erdőgazdaságokat az erdőművelési munkák önköltségének csökkentésére erőteljesen ösztönzi.

Erdőművelésünk színvonalának emelkedését a felszabadulás után olyan eljárások és módszerek általános alkalmazásbavétele jelentette és jelenti, amelyeket eddig csak kivételesen, egyes kimagaslóan jól gazdálkodó erdőbirtokokon használtak. Ilyen eljárás a faállomány termelőképességének növelése, a termőtalaj védelme, illetve a felújítás eredményességének biztosítása érdekében végzett alátelepítés.

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának az erdőgazdasági termelés fejlesztéséhez szükséges intézkedésekről szóló 1954. évi 1040. sz. határozata a lehetőleg minden termőhelyen elegyes állományok létrehozására való törekvés elrendelésével, az alátelepítéses felújításnak — főképpen a rontott erdők és a déli kitétségű, száraz, sekélytalajú oldalakon, futóhomokon és száraz löszön álló erdők alátelepítéses felújításának — nagymértékű alkalmazására való előírásával igen nagy lendületet adott az alátelepítéseknek. A határozat végrehajtására kiadott *Erdősítési és Fásítási Utasítás* az alátelepítést mind biológiai, mind gazdasági szempontból a rontott erdők átalakítása legmegfelelőbb módjának ismeri el. Céljával a felújítást, erdőápolást és a fatermelés növelését tűzi ki.

Az évente végzett alátelepítés mértékét csak az utóbbi évekkel kezdődően kéri számon az erdőgazdaságoktól a Főigazgatóság. Az első adatot az 1953. évi erdőművelési statisztikai beszámolójelentésben találhatjuk. Ebben az évben még csak a nem véghasználati területen végzett alátelepítésekről számolnak be az erdőgazdaságok, és csak az 1954. évtől kezdődően tér ki a jelentés a véghasználati területeken végzett alátelepítésekre. Az 1954/55. évvel kezdődően a beszámolójelentés a gazdasági évre vonatkozóan készül.

Az adatok szerint az erdőgazdaságok alátelepítési tevékenysége igen jelentős, egyes években meghaladja az összes vágásfelújítási tevékenységet, és mivel ez a népgazdaságnak évente félszáz millió forintjába kerül, kell, hogy eredményeivel is behatóan foglalkozunk.

A nem véghasználati területen végzett, tehát állománykiegészítő alátelepítések hasznossága általánosságban elismert, de mivel részleteiben semmilyen formában sem követjük nyomon az ilyen jellegű munka eredményeit, nem ugranak ki az e téren elkövetett hibák sem. A munkára fordított költség jogosságát és arányosságát a kivitel első évében még csak ellenőrizzük, de a beruhá-

Év	V á g á s f e l ú j j í t á s					A l á t e l e p í t é s			
	magról	sarjról	alátelépítésből	mesters.	összes első kiv.	végp.	áll. kieg.	pótlás	összes
1950		5045		4664	9 709				
1951		1215		9334	10 549				
1952		2753		8719	11 472				
1953		2302		7052	9 354				5 540
1954		2534		8319	10 853	3770	5902		9 672
1954/55	1802	687		8750	11 239	3780	5531		9 311
1955/56	2392	1052		9033	12 477	8749	5983		14 732
1956/57	903	1601	368	8308	11 180	3081	3370	1158	7 609
1957/58	1038	583	454	7576	9 651	3183	4818	1657	9 658
1958/59	883	573	655	8084	10 195	4299	4874	2083	11 256

zás hasznosságát a továbbiak folyamán már nem. Pedig az eredmények kutatása a helyszíni vizsgálatok tanulsága szerint számos esetben rendkívül komoly figyelmetetőül szolgálhatna.

Az állománykiegészítés során erdőgazdaságaink általában helyesen törek-szenek a korábban elegyetlenül telepített, vagy méginkább a helytelenül nevelt és így elegyetlenné tett állományokban a természetszerű állományszerkezet ki-alakítására. Erre mutat az alátelépítésekben alkalmazott fajokon belül az árnyattűrő bükk, gyertyán és hárs fafajok eléggé állandó és magas arányszáma.

Az alátelépítések fafajmegoszlása
(tájékoztató adatok)

II. táblázat

	1954/55.		1955/56.		1956/57.	
	g a z d a s á g i é v b e n					
	ha	%	ha	%	ha	%
Tölgy	3200	34	7200	49	2100	27
Bükk, gyertyán, hárs	3700	40	4100	28	3100	40
Fenyők	2400	26	3400	23	2500	33

Ez a törekvés helyes, megfelel a fejlesztési céljainknak és az ezekre vonatkozó előírásoknak. A törekvés megvalósulására irányuló intézkedések azonban nem mentesek a gyakran súlyos hibáktól. Gyakran tapasztalható, hogy az alátelépítés sikertelen marad, a bevitt elegy előbb vagy utóbb az állományból ismét eltűnik. A leggyakoribb hiba, ami az alátelépítéseknek főleg a középkorú fenyvesekből való kivéséséhez vezet, az hogy az erdőgazdaságok nem biztosítják azt a minimális fényt a részükre, amit még a legjobban árnyattűrő fafajok is megkívánnak a fejlődésük különböző szakaszaiban. Túlzottan óvatosak a záródás megbontásában, pedig ez feltétlenül szükséges az alátelépítés megmaradásához és megfelelő kifejlődéséhez. Erősen veszélyeztetni az alátelépítés megmaradását az ilyen körülmények között hatványozott mértékben fellépő vadkárosítás. A vad közismerten előszeretettel rája a területre behozott idegen fafajt és különösen annak a túlzott árnyalás alatt nagyon is zsenge hajtásait. A Békés-megyei Erdőgazdaságban figyeltük meg, hogy a középkorú tölgyállományba bevitt hársat a föld színéig borotválta le a vad.

Külön kell megemlékeznünk arról, amit a fejlesztési határozat úgy jelöl meg, hogy elegyességre „lehetőleg” minden termőhelyen kell törekedni. Ez magában foglalja azt, hogy vannak termőhelyek, amelyeken ez nem lehetséges. Erre erdőgazdaságaink nem fordítanak kellő figyelmet. Amennyire fontos az

elegyesség az arra megfelelő termőhelyeken a legnagyobb termelési érték eléréséhez, annyira céltalan az elegyességre való törekvés az arra alkalmatlan termőhelyeken. A déli, száraz oldalak tölgyesei, cseresei, rossz vízháztartású homokok fenyvesei nagyrészt nem ok nélkül egyetlenné. Ezekben árnyattűrő második koronaszint képzése vagy egyáltalán nem lehetséges, vagy csak a főállomány rovására történhet. Nagyon fontos kérdés ezért az állomány-kiegészítő alátelepítés elbírálása során az erdőtípus helyes felismerése. Erre vonatkozóan erdőgazdaságaink az *előkészítés alatt álló erdőtipológiai utasításban* remélhetőleg komoly segítséget fognak kapni. Addig is fokozott mértékben kell, hogy fontolóra vegyünk az alátelepítésbe való besorolásra kerülő állományok termőhelyi adottságait, levonjuk az eddig végzett munka eredményeinek tanulságait.

A véghasználati területen, tehát felújítási céllal végzett alátelepítések eredményessége az utóbbi évek statisztikai beszámolójelentéseiben már egyre fokozódó mélységben nyomonkövethető. Az 1956/57. évvel kezdődőleg már kimutatja a jelentés az alátelepítésből származó vágásfelújítás mértékét.

És éppen ez hívja fel a figyelmet az alátelepítések fokozott mértékű ellenőrzésének szükségességére. Az eddig vágásfelújításként belépett, tehát realizálódott alátelepítés csupán tizedét teszi ki a korábbi években ilyen céllal végzett alátelepítések mértékének. Meggondolásra kell, hogy készítsen ez akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy az alátelepítés felszabadításához — tehát felújításként való belépéséhez — néhány év szükséges. A táblázatok adataiból is következtethetően a véghasználati céllal történt alátelepítésekhez erdőgazdaságaink legnagyobb részt tölgyet és fenyőket alkalmaztak. Igen jól mutatják a számok az 1955. évi tömeges makktermés hasznosítását a kiugróan magas arányszámban. Még inkább megmutatkozik ez abszolút számban kifejezve: több mint 7000 hektár került ebben a gazdasági évben tölgygel alátelepítésre. Sem a tölgy, sem a fenyő — legkevésbé erdeifenyő — nem kíván, de nem is tűr olyan hosszú árnyalást, hogy belépését ne követelhenők meg máris jóval nagyobb mértékben. A belépési időnek három évnél hosszabb tartamát már nagyrészt csak műhiba okozhatja, vagy rendkívüli körülmények indokolhatják.

A véghasználati alátelepítések helyszíni vizsgálatai azt mutatják, hogy a felszabadításban *túlzott óvatosság* nyilvánul meg. Túlzott óvatosság a rontott cseresek, gyertyánosok és sarj tölgyesek felújítása során a később feltörő sarjakkal szemben. Erdőgazdaságaink szinte egycsapásra törekszenek ezeket szál-erdővé átalakítani, pedig ezt majd csak később, az új állomány nevelése során, vagy csak több vágáskoronát lehet megvalósítani. A folytonos pótlásokkal, hosszú árnyalás alatt tartással az alátelepítést csak aránytalanul nagy mértékben teszik ki a vad károsításának. Ha a felszabadítás időben történik, a kisebb számú telepített egyed is biztonságosabban hozható fel a feltörő sarjak védelmében. Igaz, hogy a tisztításokkal résen kell lenni, nehogy a védelem később fojtogatásba csapjon át. A tisztításoktól azonban nem menti meg az erdőgazdaságot az alátelepítések idejének még oly hosszúvá való elnyújtása sem.

Külön kell szólni a fenyővel való alátelepítésről. A vizsgált és kimutatott években a fenyővel való alátelepítés országos mértékének kerekén felét egyetlen erdőgazdaság, a szombathelyi végezte. Erre, a fenyő számára egyébként is kedvező termőhelyi adottságokon felül nyilván az 1952. évi kiugróan magas lucfenyőmagtermés későbbi értékesítési nehézségei vezettek. A fenyők a legkevésbé bírják kiheverni a felszabadítás során menthetetlenül előálló sérüléseket. A csemetéjüknek árnyalásra szinte semmi szükségük nincsen. Vajmi kevés indokolja ezért alátelepítésre való felhasználásukat. Így arányszámukat az eddig

kimutatott *alá* kell feltétlenül szorítani. Sok helyütt mutatnak igen szomorú képet a túlzott árnyalásban sinylődő alátelepített erdeifenyőcsemetek cérnavékonyaságú tűi és hajtásai. Nincs értelme a karácsonyfatermelés céljából való alátelepítésnek sem, mert állomány alatt, megfelelő talajápolás nélkül célszerűen karácsonyfát nevelni nem lehet, és csak akadályozzuk a tényleges felújítást.

Az alátelepítések során mutatkozó hibákat kell, hogy mielőbb feltárjuk. Nem szabad megengedni, hogy azok miatt maga a módszer kerüljön helytelen megvilágításba. Az állományok elegyessége minden lehető helyen elsőrendű célunk, illetve feltétlenül alkalmas eszköz a kitűzött cél, a minél magasabb érték megtermelésének elérésében. Úgy kell azonban azt végrehajtani, hogy valóban ebben az irányban hasson. Elsősorban maguknak az erdőgazdaságoknak a feladata, hogy átgondoltan megtervezzék és lelkiismeretesen hajtsák végre. Eredményességüket állandó figyelemmel kell kísérni mindaddig, amíg közvetlen céljukat el nem érik. A főigazgatóság feladata pedig az ellenőrzést az üzemterveken és az üzemtervi felülvizsgálatokon keresztül, valamint erre alkalmas költségszámolási rendszer kialakításával és fenntartásával megfelelően biztosítani.

Az alátelepítéseket az *önköltségcsökkentés érvényesítésével* úgy kell végrehajtani, hogy a kivitelezett munka műszaki eredménye is javuljon. Az erdőgazdaságoknak az erdőművelési munkákra jelenleg érvényben levő elszámolási rendszere a természetes felújítások és a véghasználati állományalátelepítések fokozására nem tartalmaz ösztönzést, ennek következtében a lekötött — ún. erdőfenntartási — hitelkeret a műszaki megvalósulás mértékének megfelelő szinten viszonylag későn realizálódik és így a minőségi munkára való törekvés sok esetben elsikkad.

Az erdőművelési ágazatban a múlt évben kísérletként több erdőgazdaságban bevezetett ún. „egységáras” elszámolási rendszert ezért országosan kell alkalmaznunk. Az új elszámolási rendszer bevezetésével a vágásfelújítási munkák elhúzódása nagymértékben megakadályozható lesz és a közelmúltban végzett, felszabadításra váró alátelepítések területének vágásra való sürgős besorolása időben megtörténik. A tervezett műszaki eredmények továbbá biztosítani fogják, hogy a tőárbefizetés m^3 -re vonatkoztatott értéke évről évre csökkenjen. Ha az erdőgazdaságnak — mint népgazdasági ágazatnak — a népgazdasági akkumulációhoz való hozzájárulása évről évre eredményjavulás formájában emelkedni fog, akkor kormányzatunk meg tudja valósítani a bérköltségek tervezett színvonal emelkedését.

KÉRELEM VOLT SPORTTÁRSAINKHOZ!

Az Erdőmérnöki Főiskola Sportköre 1960. szeptemberében ünnepli meg fennállásának 100 éves jubileumát. Mi ehhez a 100 éves multhoz és elődeink munkájához méltóképpen akarjuk megünnepelni a centenáriumot.

Tisztelettel kérjük volt sporttársainkat legyenek segítségünkre a multat feltáró munkánkban. Írják meg emlékeiket a Selmeci Sportkörrel kapcsolatban: milyen volt a szervezeti forma, kik voltak ifjúsági és tanácselnökök, milyen sportágakat űztek, milyen eredménnyel stb. Meg akarjuk írni és nyomtatásban kiadni a 100 évi sporttörténetét. Ha volna birtokukban egykori fénykép, emléktárgy, versenydíj stb. köszönettel vennénk, ha azt rövid időre, a történetben való közlésre, másolatkészítés, illetve a szeptemberi kiállításon történő bemutatásra kölesönképpen megkaphatnánk.

Volt sporttársaink szíveségét előre is köszöni.

a SMAFC elnöksége
Sopron, Erdőmérnöki Főiskola